

CJAS

Centre Jove
d'Anticoncepció i
Sexualitat

Informe tècnic CJAS

Evolució de la dispensació
de l'anticoncepció
d'urgència (AU) al CJAS
2005-2015

Març 2016

ASSOCIACIÓ DE
PLANIFICACIÓ FAMILIAR
DE CATALUNYA I BALEARNS

El present informe vol contribuir al coneixement sobre la salut sexual de la població jove en el nostre país i més concretament en relació a l'ús de la píndola del dia després o anticoncepció d'urgència.

Recull les dades des del 2005, primer any en el que es va posar en marxa el Programa d'anticoncepció d'emergència en l'àmbit del Catsalut mitjançant la Instrucció 3/2005, i fins el 31 de desembre del 2015. Un total d'onze anys en el que s'han dispensat un total de 14.322 unitats a 9.432 usuàries.

La font d'informació és, doncs, el sistema de registre general del CJAS i s'han creuat les variables habituals recollides en els processos d'entrevista als i les usuàries del servei.

S'autoritza la reproducció total i/o parcial però agrairíem que se'n citi l'autoria.

Centre Jove d'Anticoncepció i Sexualitat (CJAS) • c/ La Granja, 19 • 08024, Barcelona •
Tel. 93.415.7539 • cjas@centrejove.org • www.centrejove.org

Associació de Planificació Familiar de Catalunya i Balears • c/ Pere Vergés 1, pis 10 desp 1 •
08020, Barcelona • Tel. 93.305.53.22 • coordinacioprojectes@apfcib.org • www.apfcib.org

Març del 2016

Aquest projecte compta amb el suport i finançament de

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Salut**

Ajuntament de
Barcelona

I pertany a tota la ciutadania

INDEX

Sobre el model del CJAS en la dispensació de l'AU	4
Total d'AU dispensades per any	5
Sobre l'edat de les usuàries i la seva evolució	6
Edat d'inici de les relacions sexuals en la primera visita per AU	7
Formació.....	7
País de naixement.....	8
Mètode anticonceptiu habitual.....	8
Motiu de consulta	9
Embarassos, IVE o fills/es en el moment de la primera visita	9
Número de preses per usuària	10
Periodicitat en la presa d'AU en usuàries que han pres més d'una.....	10
Com sabem si ha funcionat?.....	11

Sobre el model del CJAS en la dispensació de l'AU

El CJAS va obrir les portes el 1992 per atendre de manera gratuïta, anònima i confidencial a tota la població jove de menys de 30 anys en sexualitat.

La cartera de serveis és àmplia i l'enfocament interdisciplinar. De tots aquests serveis, el més emprat en el centre, quantitativament parlant, és la dispensació gratuïta i anònima de l'anticoncepció d'urgència al CJAS.

Des del CJAS tenim clar que la seva prestació és un dret al que tenen accés totes les dones com a darrer mètode per evitar un possible embaràs. És per aquest fet, en tant que dret, que la seva dispensació no és negociable –si hi ha raons que facin sospitar que està indicada- i que ha defugir de missatges moralitzadors encara presents en el nostre entorn sanitari i d'oficines de farmàcia. Repetim, no es tracta de moral, es tracta de drets i sobre això cal treballar.

La paraula dispensar descriu parcialment la feina que fem. Dispensem, sí, però la part més important de la feina és acompanyar a la dona en aquesta situació, mai agradable per a ella, i mirar d'ajudar-la a trobar la millor solució per evitar que es produeixin accidents futurs que impliquin la necessitat d'haver-la de prendre.

Per part de les professionals del CJAS, s'aprofita la petició de l'AU per fer un acompanyament també emocional i treballar aspectes com la satisfacció amb la seva vida sexual, amb la relació de parella/es, informació sobre els mètodes anticonceptius i/o de prevenció d'ITS i la seva capacitat per parlar-ne amb la parella. Tot això serà clau per aconseguir que la noia usuària d'aquest servei marxi per la porta del CJAS alleugerida pel fet de disposar de l'AU i evitar un possible embaràs però alhora amb eines per reflexionar sobre la seva pròpia sexualitat.

I si mai ens torna a necessitar, doncs aquí hi tornarem a ser tants cops com faci falta...

En el centre sempre s'ha disposat per a dispensació gratuïta de Levonorgestrel, administrat a una dosi única de 1,5 mg. i per tant amb una eficàcia de 72 hores. En la seva dispensació s'ha seguit la Instrucció 3/2009 del Catsalut "Programa d'Anticoncepció d'emergència del Catsalut"

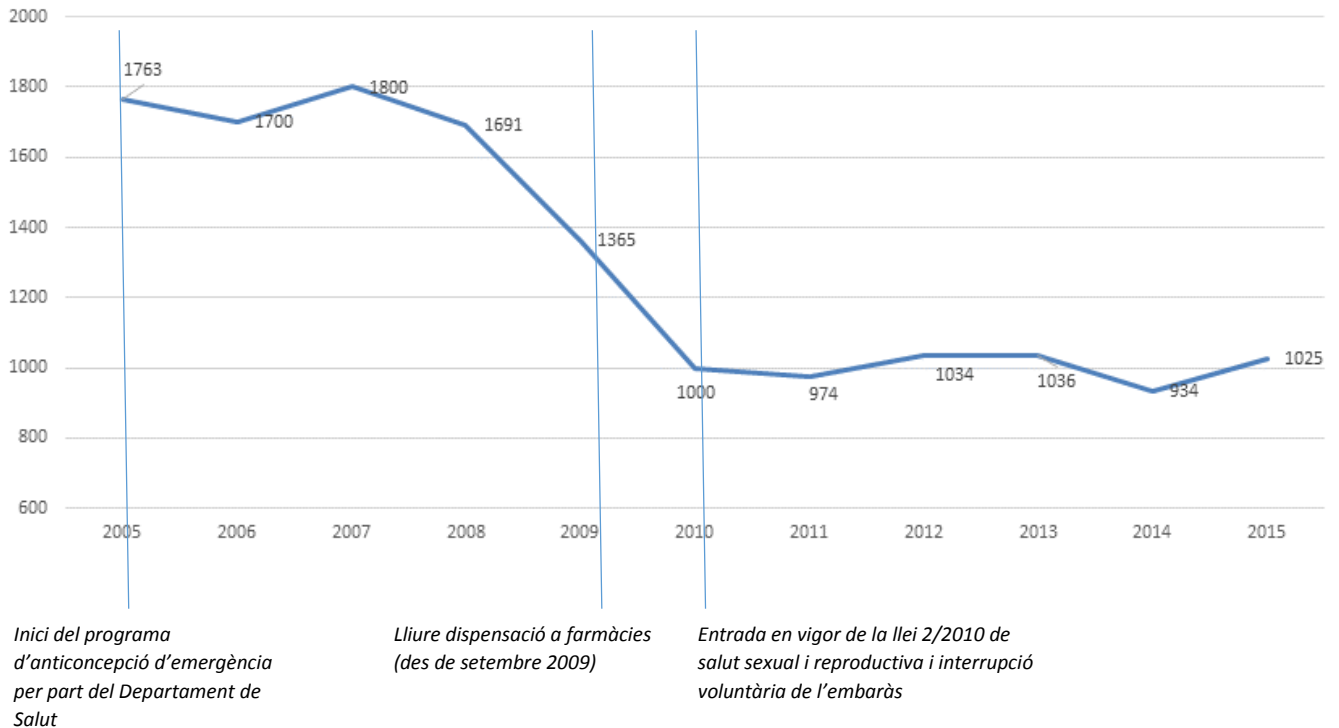
No s'ha disposat d'Acetat d'Ulipristal (Ellaone®), però sí s'han fet receptes per a la seva adquisició a farmàcia si s'estimava que era necessari donat que el seu efecte arriba a les 120 hores des del coit.

Des del CJAS tampoc no s'ha comptat amb la col·locació de DIUs com a mètode d'anticoncepció d'urgència.

Total d'AU dispensades per any

En total en el període 2005-2015 s'han dispensat al CJAS un total de 14.322 unitats d'AU, preses per 9.432 usuàries i distribuïdes, any a any de la següent manera.

Aquesta evolució mostra dos fets, d'una banda que ja des del 2008 es va veure una notable tendència a la baixa pel número d'unitats dispensades que es va veure encara més condicionat per la lliure dispensació a farmàcia.

I de l'altra banda que després de la Llei 2/2010 no s'ha produït cap variació important en la tendència d'unitats d'AU dispensades, establint-se una xifra estable d'unes 1.000 u/any.

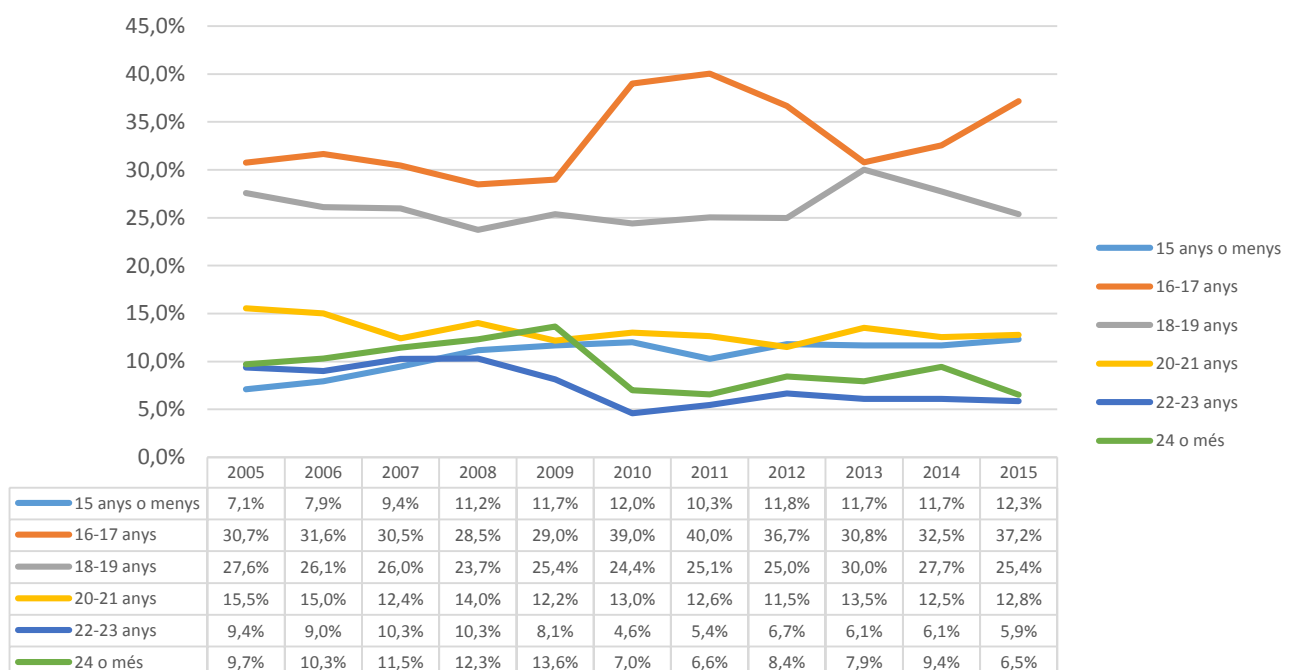

Sobre l'edat de les usuàries i la seva evolució

Pel que fa a les edats, la mitjana d'edat de les sol·licitants ha estat, en aquests 11 anys, de 18,66 anys. L'edat mitjana s'ha mantingut estable en el període, situant-se entre el 18,22 i els 19. En el darrer any analitzat, el 2015, la moda se situava en els 17 anys.

Si veiem l'evolució per grups d'edat veiem com la seva dispensació al CJAS ha anat tendint a població més jove, sobretot a partir del 2009 i 2010. La nostra hipòtesi és que les edats amb major autonomia i poder adquisitiu van poder-lo adquirir a farmàcies, d'aquí que baixi el percentatge de població usuària sobretot de 20 anys en endavant.

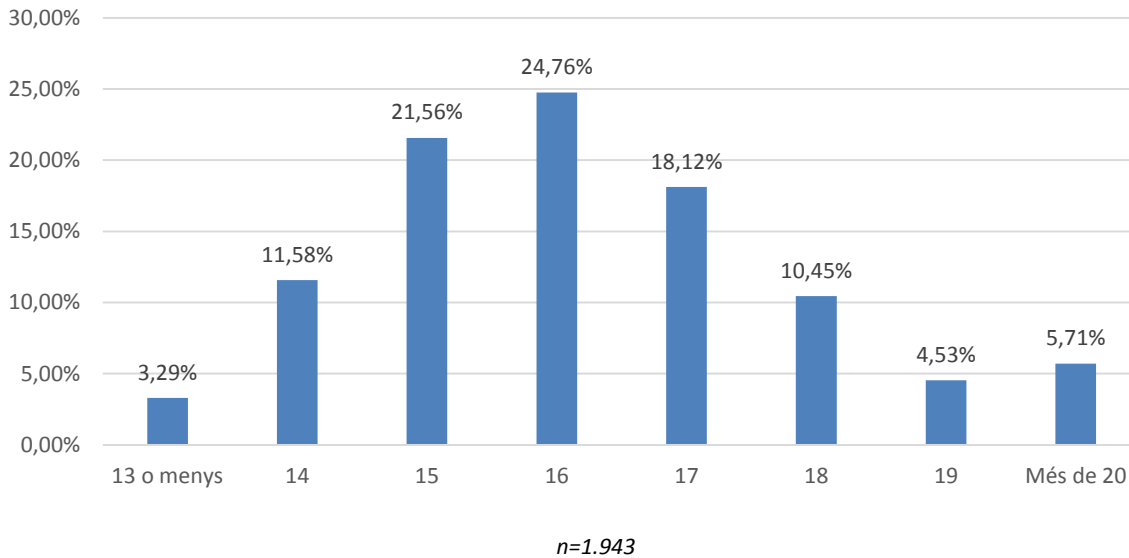
	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	30+	TOTAL GENERAL
2005		1	15	109	227	315	290	196	159	115	91	74	70	38	25	17	10	5	5	6	1763
2006		4	34	97	254	284	270	174	148	107	91	62	64	54	26	15	10		2	6	1700
2007		3	42	125	261	287	279	188	130	93	90	95	64	57	31	26	12	9	1	7	1799
2008		5	42	142	217	264	222	179	119	118	87	87	67	58	35	12	10	8	7	18	1690
2009	1	6	38	114	187	208	191	155	104	62	62	49	56	50	29	20	12	9	9	10	1363
2010		2	22	96	191	199	134	110	82	48	27	19	24	10	11	6	6	6	2	7	1000
2011		2	21	77	173	217	150	94	64	59	36	17	18	11	17	6	4	2	3	6	974
2012		2	24	96	183	196	157	101	74	45	33	36	18	14	14	17	11	7	3	6	1034
2013		2	29	90	151	168	165	146	80	60	35	28	23	10	7	8	7	16	8	11	1036
2014		2	23	84	144	160	140	119	74	43	38	19	17	21	14	11	9	4	7	12	934
2015			36	90	171	210	145	115	71	60	35	25	22	14	9	6	10	3	1	3	1025
TOTAL	1	29	326	1120	2159	2508	2143	1577	1105	810	625	511	443	337	218	144	101	69	48	13	14318

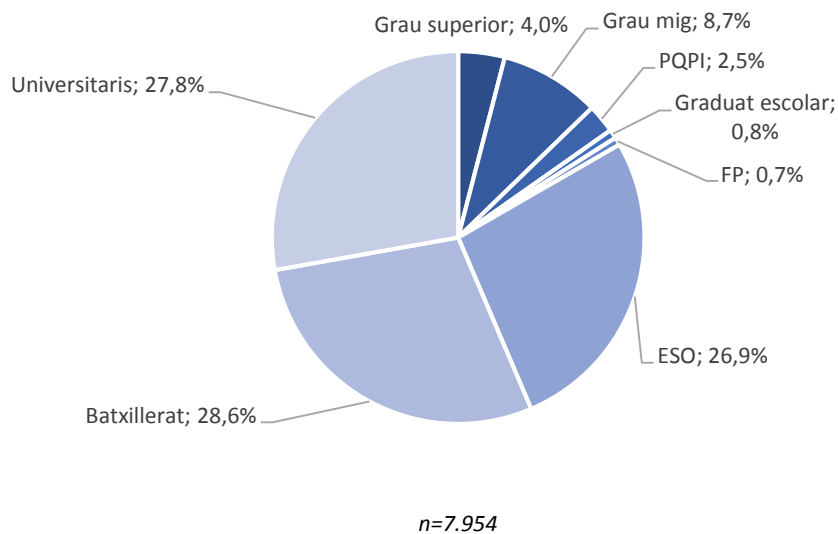
Edat d'inici de les relacions sexuals en la primera visita per AU

La mitja d'edat en l'inici de les relacions sexuals coitals per aquelles usuàries d'AU és de 16,27 anys, essent molt similar a la mitjana en les usuàries del centre. El 56,8% han mantingut relacions d'aquests tipus abans de complir els 17 anys.

Formació

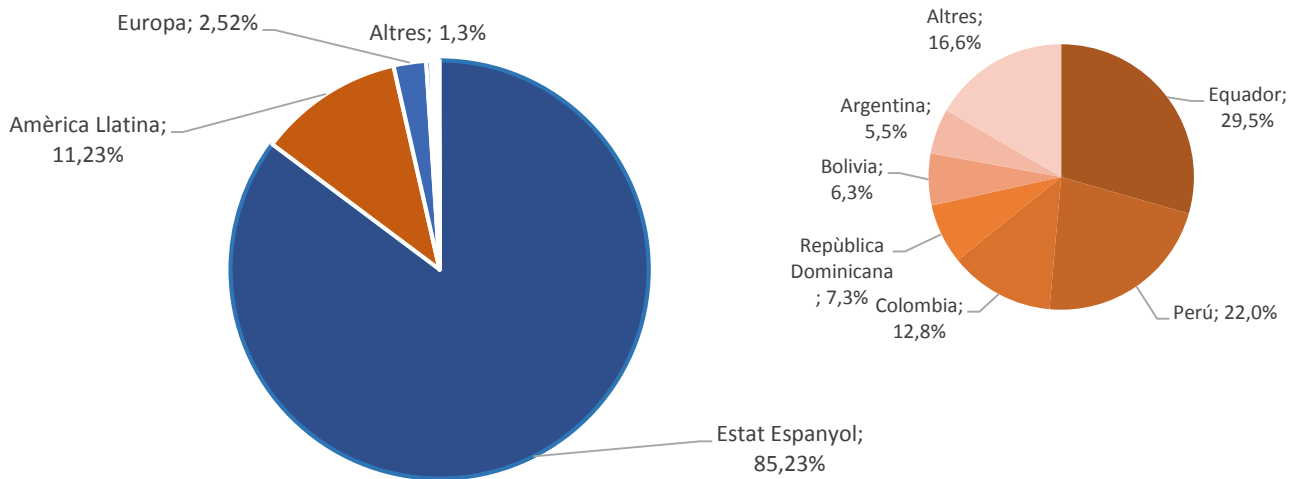
Pel que fa la formació de les persones usuàries ens trobem en xifres molt similars a les de la població habitual del CJAS, sense que es pugui extreure cap conclusió significativa al respecte. Universitàries, estudiants de batxillerat i de l'ESO es reparteixen més o menys a parts iguals el 75%. I a resta queda per altres formacions com graus mitjos i superiors, PFI... val a dir que alguns d'aquests estudis no estaven tan consolidats fa uns anys i que en bona lògica el seu percentatge anirà augmentant en la mateixa mesura que augmenti el de la població en general.

País de naixement

Pel que fa al país de naixement la majoria de les usuàries d'AU (85,23%) són nascudes a l'estat espanyol, un percentatge molt similar al global d'usuàries del CJAS. De les nascudes a Amèrica Llatina destaquen de manera important Equador, Perú i Colòmbia.

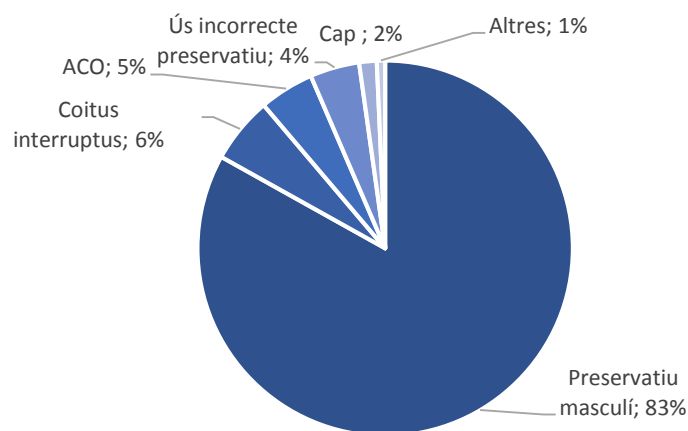

n=7.954

Mètode anticonceptiu habitual

En el qüestionari de recollida de dades en les visites es pregunta a les usuàries sobre el mètode anticonceptiu habitual i en aquest cas 8 de cada 10 de les usuàries d'AU reporten emprar el preservatiu masculí, que si el sumem a aquelles que comenten emprar el preservatiu però fent-ne un ús incorrecte -col·locació al final just abans de l'ejaculació-, situen el percentatge en un molt majoritari 87%. Després se situa la "marxa enrera" amb un 6% i els anticonceptius hormonals amb un 5%. L'ús de mètodes de llarga durada (LARC) és molt minoritari entre aquesta població.

En els registres del CJAS no consta el motiu de presa de l'AU, si s'ha tractat d'un oblit en la utilització del mètode o bé que s'hagi trencat el preservatiu.

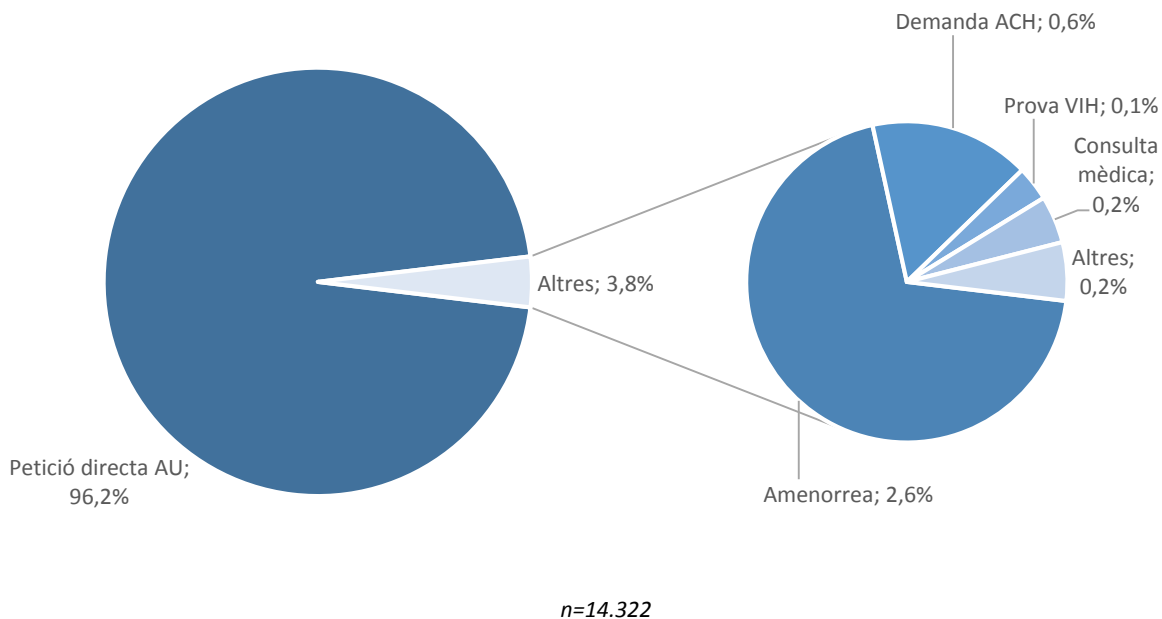
n=6.295

Motiu de consulta

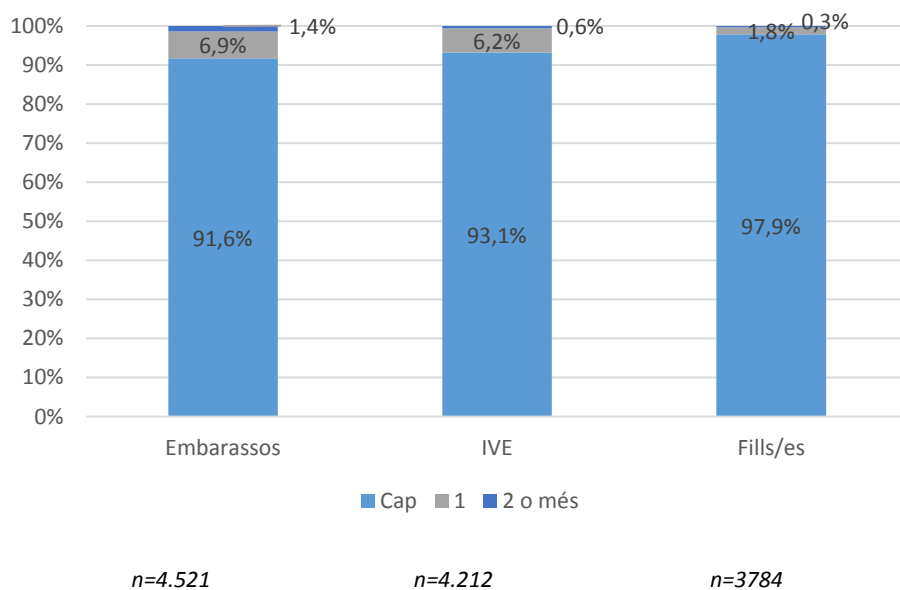
El CJAS ja és un recurs molt conegut entre la població que ens visita i per tant, en la majoria de casos les usuàries ja venen amb la intenció de sol·licitar l'AU. Això és un fet positiu perquè denota un coneixement tant de l'AU com del propi CJAS o d'altres serveis que l'ofereixen.

El treball en el centre d'anamnesi i acompanyament que es fa en tots els casos fa que en un percentatge de noies, aquestes vinguin al centre per un altre motiu, però se li aconselli –en funció del risc observat- la presa de l'AU. Aquest és el cas del voltant del 4% d'AU dispensades.

Embarassos, IVE o fills/es en el moment de la primera visita

En relació a la variable paritat, veiem que un 8,3% havien tingut un embaràs previ i que un 6,8% havia passat per una IVE.

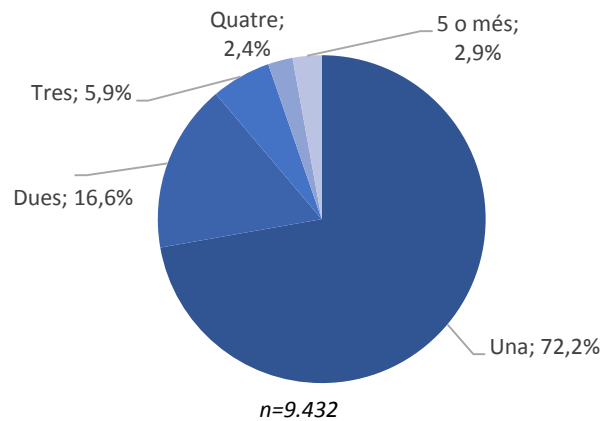

Número de preses per usuària

Aquest és un dels temes més controvertits i sobre el que cal posar més atenció. I és que hi ha hagut tradicionalment un corrent d'opinió que ha "condemnat" l'ús repetit de l'AU com si es tractés d'un abús del sistema o una irresponsabilitat. De fet, missatges circulants entre les joves que magnifiquen sobremanera els efectes adversos de l'AU, pretenen que no sempre l'AU sempre que faci falta.

Val a dir que no hi ha cap definició del que és una persona repetidora en la bibliografia científica, més enllà d'afirmar que és algú que ha pres la postcoital en més d'un ocasió. Aquesta dada, *per se*, no vol dir absolutament res i cal analitzar amb més detall les dades, però no pas per emetre judicis de valor sobre l'ús o abús sinó per detectar situacions de vulnerabilitat sobre les quals cal posar el focus.

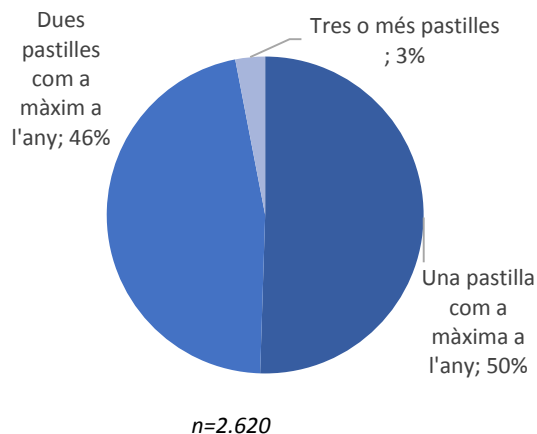
Així, de tot el global d'usuàries a les que s'ha dispensat l'AU en el període analitzat al CJAS (n=9.432), la majoria (72,2%) l'ha sol·licitat una vegada i en un 11,2% de casos s'havia pres tres o més ocasions durant tot el període (2005-2015).

Periodicitat en la presa d'AU en usuàries que han pres més d'una

Com dèiem abans, amb la repetició no és suficient per valorar els casos que requereixen una major atenció i treball, sinó que també influeix en quin període temps han pres les píndoles. Òbviament no és el mateix haver-se-la pres tres vegades en tres anys que tres vegades en 6 mesos.

En les dades del CJAS observem que la meitat de les noies que havien "repetit" al CJAS (n=2.620) havien pres una pastilla com a màxim a l'any i només en casos molt excepcionals (3%) s'han pres 3 o més pastilles l'any. Aquest 3% dins el grup de noies que han pres més d'un cop la postcoital suposen, en el global d'usuàries d'AU menys d'un 1% del total.

Aquestes dades confirmen que la immensa majoria de noies fan un ús puntual de l'AU i no el prenen com una mètode anticonceptiu habitual.

Insistim que rere aquest 1% es poden amagar situacions de vulnerabilitat en relació a la vivència de la seva sexualitat, situació d'abús de poder per part de la parella, dificultat per negociar els mètodes anticonceptius...

Com sabem si ha funcionat?

Bé, cas a cas no es podrà saber mai del cert si ha funcionat perquè tampoc no sabem si l'embaràs s'hagués produït igualment. Sí podem aproximar-nos als fracassos, això sí, amb molts matisos perquè en força casos hi ha hagut altres coïts sense protecció dins el mateix cicle.

La dada de referència que podem aportar al CJAS és que a totes les noies que tenen un resultat positiu a l'embaràs se'ls pregunta si s'havien pres l'AU dins aquell mateix cicle. Així, se l'havien pres en un 14,5% de casos de total d'embarassos confirmats en els darrers tres darrers anys 2013-15 (n=510).

